

कारगिल आणि बादल

मूळ इंग्रजी लेखक : अनामिक
मराठी अनुवाद : रवींद्र रुक्मिणी पंढरीनाथ

माझं दुपारचं जेवण माझ्या टेबलावर तयार आहे – काल रात्री मी पकवलेला 'रोहू' मासा आणि भात. मला राहून राहून आठवण येते आहे ती माझ्या चुलतभावाची. तो सैन्यात आहे, आणि खूप दिवसांत त्याची खबरबात मला कळलेली नाही.

तेव्हा तो अगदी लहान होता. नुकताच शाळेत जायला लागला होता. तो जेवत असला, की सगळेजण त्याच्याकडे टक लावून बघत. कारण तो खूप खायचा. त्याला सतत भूक लागलेली असायची. कोणीही काहीही खाताना दिसला, की हा डोळे मोठे करून आशाळभूत नजरने त्याच्याकडे बघायचा. त्याच्या तोंडातून लाळ गळायची. त्याचा हा अवतार पाहिला, की त्याची आई – माझी काकू, येऊन त्याचा कान धरून म्हणायची, “बकासुरा, दुसऱ्यांना धड खाऊ देणार नाहीस तू. जा, तोंड काळं कर इथून. झाडांना पाणी घाल किंवा अभ्यास कर. पण जा इथून.” रडवेला होऊन तो निघून जायचा.

आमचं पंधरा जणांचं एकत्र कुटुंब होतं. आम्ही सगळे जण एका लहानशा खेड्यात राहत असू. माझे बाबा

दूरवरच्या छोट्या शहरात नोकरीला होते. घरातली कमावती व्यक्ती म्हणजे फक्त तेच. बहुतेक वेळी घरात फारसं खायला नसायचं. अशा वेळी माझ्या ह्या धाकट्या चुलतभावासोबत – बादलसोबत – एका ताटात जेवायला कुणीच राजी होत नसे. वाढलेलं सारं तो एकटाच गट्ट करायचा!

आम्ही सारे सोबतच वाढलो. माझं माध्यमिक शिक्षण संपेपर्यंत गावातल्या त्या भल्यामोठ्या एकत्र कुटुंबात साऱ्यांसोबत आम्ही गरिबीचे दिवस काढले. त्यानंतर मला राष्ट्रीय गुणवत्ता शिष्यवृत्ती मिळाली. माझ्या वडिलांना माझ्या उज्वळ भविष्याची चाहूल लागली आणि मी शहरात जाऊन शिकावं, हे त्यांच्या मनाने घेतलं. आमचं कुटुंब मग शहराकडे निघालं न् माझ्या काकांचं कुटुंब – सारे काका, काकू, चुलत भावंडं – गावीच राहिले. माझे सर्वांत मोठे काका शेती बघायचे. आमची छोटीशी भातशेती होती. त्यांच्या मोठ्या मुलाला शिक्षकाची नोकरी मिळाली. उरलेली सारी मंडळी शेतात राबत आणि परसात भाजीपाला पिकवत. पावसाच्या पाण्यावरची शेती आणि भाजीपाला. तो कसला वर्षभर पुरतोय? माझी भावंडं मग मासे पकडत आणि काका पावसाळ्यात

तुझ्यावर हल्ला
करणारे
पाकिस्तानी कोण
आहेत?
नोकरीच्या
शोधात, पोट
भरायला, घरी पैसे
पाठवण्यासाठी
सैन्यात सामील
झालेली
तुझ्यासारखीच
माणसं आहेत ना
ती? ते स्वतःहून
तुझ्यावर हल्ला
करतात का?

सापळे लावून खेकडे पकडत. बाबांना आता शहरात राहून आमचं कुटुंब चालवायचं होतं. स्वाभाविकच पूर्वीइतके पैसे गावी पाठवणं त्यांना शक्य होत नसे. वर्षातून एकदा सगळ्यांसाठी कपडे मात्र ते पाठवीत.

आम्ही कधी गावी गेलो किंवा गावचं कुणी घरी आलं, की आम्ही कितीतरी गोष्टी बोलत असू – भाताची खाचरं, परसातला भाजीपाला, सहामाही परीक्षेतले मार्क, वार्षिक परीक्षा, हे नू ते. पण बादलचा विषय निघाला रे निघाला, की सारे जण पुन्हा पुन्हा तेच सांगत – “अरे, काय घोड्यासारखा जेवतो रे तो! तीन-चार जणांचा स्वयंपाक तो एकटाच फस्त करतो. त्याला खाऊ घालणं कठीण रे बाबा!” सगळेजण बादलला, त्याच्या खाण्याला हसत. तोही हसत असे.

मला आठवंतं तो बारा वर्षांचा होता. चांगलाच तगडा दिसायचा. माझा स्वतःच्या डोळ्यांवर विश्वास बसत नसे पण एवढासा पोरगा तळपत्या उन्हात तास नू तास न थकता काम करत असे. एवढं काम करूनही, अगदी लहान वयातही तो अन्नाबद्दल कधीही तक्रार करत नसे. त्याचा हा गुण मात्र सर्वांना आवडत होता.

अभ्यासात त्याची फारशी प्रगती नव्हती. कोणीच त्याच्या अभ्यासाकडे लक्ष पुरवलं नाही; त्यानेही मग ते फारसं मनावर घेतलं नाही. एकदा तो मॅट्रिकला नापास झाला, पुढच्या प्रयत्नात पास झाला. विकास व तंत्रज्ञानाच्या जमान्यात तीच त्याची सर्वोच्च पात्रता होती. तो अठरा वर्षांचा झाला होता. चांगला उंचापुरा व धिप्पाड. त्याला आता कोण जेवू-खाऊ घालणार? कपडेलते पुरवणार? तो आता बाप्या गडी झालाय. स्वतःच्या खाण्यापिण्याची, कपड्यालत्याची जबाबदारी त्याने आता स्वतःच उचलायला हवी होती.

दरम्यानच्या काळात उच्च

शिक्षणासाठी माझी मुंबईच्या आय.आय.टी.त निवड झाली. मुंबईला जाण्यापूर्वी मी गावी गेलो. मला कळलं, की बादल मुंबईला एका फॅक्टरीत नोकरी करायला गेलाय. वा! छानच की! मी मुंबईत, तोही मुंबईत! मला वाटलं, आता आम्हांला नियमित भेटता येईल. मी त्याचा पत्ता मागितला, पण आश्चर्य असं, की तो कुणाजवळच नव्हता.

“असं कसं?” मी विचारलं. तो फॅक्टरीत काम करायला गेला होता हे नक्की. पण त्या फॅक्टरीचं नाव-पत्ता कुणालाच माहीत नव्हतं. कॉन्ट्रॅक्टर म्हणाला होता, ‘की सुरुवातीला मुलांना वेगवेगळ्या ठिकाणी ठेवण्यात येईल. त्यांची राहायची नीट व्यवस्था झाल्यावरच तुम्हांला नक्की पत्ता कळवू,’ घरच्या मंडळींनी सांगितलं. मला हे सारं विचित्र वाटलं. माझ्या एका चुलतभावाने माझी समजूत घालण्याचा प्रयत्न केला. “आम्ही त्याला सांगितलं, की मुंबईत पोहोचल्यावर लगेच आम्हांला पत्र पाठव. त्याच्याकडे आम्ही काही आंतरदेशीय पत्रंही देऊन ठेवली आहेत.”

माझं समाधान झालं नाही. मी आणखी खोलात जाण्याचा प्रयत्न केला. मग मला सांगण्यात आलं – “बादलला नोकरीची आत्यंतिक निकड होती. तो नोकरीच्या शोधात गावोगाव भटकला, पण त्याच्या पदरी निराशाच पडली. त्यात त्याला आशेचा एक किरण दिसला – कॉन्ट्रॅक्टर. तो शेजारच्या गावात मुंबईतल्या फॅक्टरीसाठी मुलांना भरती करत होता. बादल त्याला जाऊन भेटला. कॉन्ट्रॅक्टरने बारा-पंधरा मुलं जमवली व हजार रुपये महिना पगाराच्या बोलीवर त्यांना घेऊन तो मुंबईला गेला.”

मला जाणवलं – सततची उपासमार व अंतहीन काबाडकष्टाने गांजलेल्या बादलला परिस्थितीनेच अनिश्चित भविष्याच्या अंधारात ढकललं होतं. मी माझा पत्ता माझ्या कुटुंबीयांना दिला व तो लवकरात लवकर बादलला कळवा असंही सांगितलं. मला मुंबईत येऊन

दोन-चार महिने झाले असतील- नसतील, घरून पत्र आलं – बादलबद्दल. पत्र वाचता वाचता माझं मन विषण्ण झालं. कसाबसा जीव वाचवून अर्धमेल्या अवस्थेत बादल घरी परतला होता. सेमिस्टर परीक्षेनंतर मी गावी गेलो व उरलेली गोष्ट तिथे ऐकली –

बादल व त्याच्याबरोबरच्या साऱ्या मुलांना झोपडपट्टीतल्या एका छोट्याशा खोलीत डांबून ठेवलं होतं. ते सकाळपासून रात्रीपर्यंत एका कारखान्यात काम करत. जड लोखंडी सळ्या उचलून वाहून नेत. कधी त्यांना इमारीच्या बांधकामाच्या ठिकाणी काम करावं लागे. असं काम त्यांनी अडीच महिने केलं. पहिला महिना संपल्यावर त्यांना फक्त निम्मा पगार देण्यात आला. कारण सांगितलं – “पूर्ण पगार दिला तर तुम्ही पळून जाल.” दुसऱ्या महिन्यात त्यांना कॉन्ट्रॅक्टरचं दर्शनच झालं नाही. महिना संपल्यावर ते कारखान्याच्या मॅनेजरकडे पगार मागायला गेले. त्यांना सांगण्यात आलं, की त्यांचा पगार कॉन्ट्रॅक्टरकडे आधीच जमा केला आहे. पोरगांच्या पायाखालची जमीन सरकली. ते खेड्यातून आले होते. या शहरात नवखे होते. मुळात शहर काय असतं हेच त्यांना माहीत नव्हतं, अन् हे महानगर तर अतिप्रचंड, अस्ताव्यस्त पसरलेलं. आपली परिस्थिती कुणाला सांगणंही त्यांना शक्य नव्हतं. कारण त्यांना हिंदी येत नव्हती. परतीचं तिकीट काढायला पैसे नाहीत आणि घर – दोन हजार मैल दूर!

रिकाम्या खिशांने, विनातिकीट ते परतीच्या प्रवासाला निघाले. किडूकमिडूक होतं, तेही संपलं. रस्त्यात तिकीट चेकरने तीनदा पकडलं. भुसावळला दोन दिवस जेलमध्ये राहावं लागलं, सिकंदराबादला आठ दिवस. बादल घरी पोहोचला तेव्हा ओळखू न येण्याइतपत बदलला होता. अंगावर मांस नव्हतं, डोळे खोल गेलेले, वाचा हरपलेली. उरला होता फक्त वाकलेला

अस्थिपंजर देह. खोल गेलेला आवाज. तो कसाबसा पुटपुटला, “तीन दिवस मी उपाशी आहे. मला काहीतरी खायला द्या.”

मी घरी गेलो. मला बादल कुठे दिसला नाही. सांगितलं गेलं, की त्याने जवळच्या गावात शिंप्याचं दुकान टाकलंय. त्याला बरंच काम मिळतं. तो कामात इतका बुडालेला असतो, की घरी यायला त्याला फुरसतच होत नाही.

मी त्याला भेटायला गेलो. त्याचं दुकान म्हणजे कुडाच्या भिंतीची व शाकारलेल्या छपराची एक छोटीशी झोपडी. गायरानाच्या बाजूला, एका कच्च्या रस्त्याच्या कडेला होती ती. आजूबाजूला एकही माणूस नाही, कोणतीही वस्ती नाही. मी आत गेलो. बाहेरच्या रणरणत्या उन्हाची धग आतही जाणवत होती. बादल एका पायमशिनवर काम करत होता. त्याला पाहून मी आतून हललो. मोठ्या मुश्किलीने स्वतःला सावरलं. तो माझ्या स्वागतासाठी उभा राहिला. तो अजूनही पुरेसा सावरलेला नव्हता. “कसा आहेस?” म्हणून विचारण्याची हिंमत मला झाली नाही. त्याच्या शरीरावर त्याची कहाणी गोंदलेली होती.

“किती वेळ काम करतोस?” मी त्याला विचारलं. “रात्री उशिरापर्यंत. काम खूप आहे.” तो उत्तरला.

“लोक पैसे देतात?” मी चौकशी केली. “खरं म्हणजे अजून देत नाहीत. पण मला वाटतं आज ना उद्या धंद्याचा जम बसेल. इकडे आसपास शिंप्यांचं एकही दुकान नाही.” खालच्या आवाजात, पण बऱ्याच ठामपणे तो उत्तरला.

मग त्याने माझ्या अभ्यासाची चौकशी केली. आम्ही थोडा वेळ गप्पा मारल्या. मी गंमतीच्या स्वरात विचारलं, “आताही ताव मारून जेवतोस का?” तो म्हणाला, “च्यक्.” मी त्याला माझ्याबरोबर घरी जेवायला चल असं म्हटलं. तो म्हणाला, “मी आता नाही,

रात्री येईन.”

येताना संपूर्ण रस्ताभर माझ्या मनात त्या एकाट, उष्ण झोपडीत भरून राहिलेला जुन्या पायमशिनचा आवाज घुमत होता.

त्यानंतर सुमारे एक वर्षांनी मी परत त्याला गावी भेटलो. त्याची तब्येत खूप चांगली नाही, तरी साधारण बरी वाटली. पण तो पूर्वीचा हसरा, खेळकर बादल नव्हता. त्याचा चेहरा शुष्क व मल्लू वाटला. तो म्हणाला, “मला खूप कष्ट करावे लागतात. दुकान उघडल्यापासून मला विश्रांतीच मिळालेली नाही. लोक खूप कमी पैसे देतात. एवढे कष्ट करून मला थोडेसेही पैसे घरी पाठवता येत नाहीत. अशा परिस्थितीत टिकाव धरणं कठीण आहे.” – त्याने घातलेल्या पॅटच्या बुडाला लावलेली ठिगळं मला अस्वस्थ करून गेली.

त्यानंतर मला कळलं – बादल सैन्यात गेला.

बादलच्या भेटीला आता तीन वर्षं होतील. माझा भाऊ रस्त्यावरील अपघातात वारला. बादलला बातमी कळताच तो धावत घरी आला होता. आपल्या नोकरीविषयी तो नाराज वाटला. लष्करी छावणीतलं जीवन त्याला आवडत नव्हतं. काबाडकष्ट व वरिष्ठांकडून सातत्याने केला जाणारा पाणउतारा यांमुळे तो निराश झाला होता. पण युद्धात मरण्या-मारण्याचा विषय निघताच त्याचं रक्त उसळलं व तापल्या आवाजात तो म्हणाला, “पाकिस्तान्यांनी हल्ला केला ना, तर आम्ही त्यांना खतम करू.” मी त्याला विचारलं, “तुझ्यावर हल्ला करणारे पाकिस्तानी कोण आहेत? नोकरीच्या शोधात, पोट भरायला, घरी पैसे पाठवण्यासाठी सैन्यात सामील झालेली तुझ्यासारखीच माणसं आहेत ना ती? ते स्वतःहून तुझ्यावर हल्ला करतात का? किंवा तूही त्यांच्यावर आपणहून हल्ला करतोस का?”

तो गप्प राहिला. मी त्याला म्हटलं, “भावाच्या मृत्यूची बातमी ऐकून तू उद्ध्वस्त झालास. धावपळ करत काश्मीरहून थेट कटकला आलास. पाकिस्तानी सैनिकांचं काळीज याहून वेगळं असेल का?”

त्याने माझ्याकडे आश्चर्याने पाहिलं. तो महिनाभर घरी राहिला. काश्मीरला जाण्यापूर्वी तो मला म्हणाला, “मला पेन्शन लागू झाली, की मी ही नोकरी सोडेन. कोणाचा जीव घ्यायला मलाही आवडत नाही.”

तो माझ्यापासून दूर आहे. मला त्याची खूप आठवण येते.

एकदा तो अर्धमेला अवस्थेत घरी परतला होता. ह्या वेळी? कोण जाणे काय होईल! मला प्रचंड भीती वाटते आहे. युद्ध सुरू आहे. शोकडो सैनिक मरताहेत. त्या प्रत्येकात मला बादल दिसतोय. ते मृत्युमुखी पडत आहेत, कारण त्यांच्यातील बहुतेकांच्या घरी पोटभर खायला अन्न नाही. काय आयुष्य आहे! आणि तुम्ही माझ्याकडे कारगिलच्या नावावर देणगी मागत आहात?

आता हे खूप झालं! रोजच्या आयुष्यात तुम्ही त्यांना पायदळी तुडवणार आणि मेल्यावर त्यांना देशभक्त म्हणून गौरवणार. त्यांना मारणार आणि मेल्यावर हार घालून त्यांचा हुतात्मा म्हणून जयजयकार करणार. तुम्ही त्यांचा वापर केला आणि आताही करत आहात. कशासाठी? “ते देशासाठी जन्मले आणि देशासाठी हसत हसत त्यांनी आपल्या प्राणांची आहुती दिली,” असं तुम्ही म्हणता ते खोटं आहे. हा खोटाटोपणा थांबवा. आता मी हे सहन करू शकत नाही. त्यांना घरी बोलवा. त्यांना जिवंत परत येऊ द्या. माझ्या टेबलावर भरपूर जेवायला आहे – काल रात्रीच मी रांधून ठेवलंय.

मुंबई, ८ जुलै १९९९

□

प्रिय लेखकास,
तुझी कथा मला वेब-लिस्टवरून मिळाली.

काही कथा अशा असतात, की ज्यांचे आपण उतराई होऊ शकत नाही; जगण्यासाठी नितांत आवश्यक असतात त्या. कारगिलमधून मुजाहिदनांनी माघार घेतल्याची बातमी आज सकाळी रेडिओवर ऐकली. ती खरी असावी अशी मी आशा करते. आमच्या पॅरिसवरही आज पहाटेपासून मिराज विमानं, हेलिकॉप्टर्स व बाँब्स धिरट्या घालत आहेत. १४ जुलैच्या सोहळ्याची व लष्करी कवायतीची रंगीत तालीम सुरू आहे. फ्रेंच गणतंत्र चिरायू होवो!...

१९९६ मध्ये फ्रान्सने पाकिस्तानशी लष्करी करार करून त्याला मिराज इ. जातीची ४० सेकंडहँड (!) विमाने देऊ केली. आता आणखी २० ते ४० विमाने देण्याविषयी वाटाघाटी सुरू आहेत. भारत हादेखील फ्रेंच विमानांचा तगडा ग्राहक आहे. १९८५ पासून आतापर्यंत त्याने ८८ जॅम्बार विमानं व ४० मिराज २००० विमानं फ्रान्समधून विकत घेतली. गेल्या आठवड्यातच फ्रेंच वृत्तपत्रांत भारत-पाक युद्धाविषयी लेख होते. काही तज्ज्ञांचं मत होतं, की आण्विक संघर्षाला तोंड फुटलं आणि भारत-पाकिस्तानची क्षेपणास्त्रं विश्वासार्ह ठरली नाहीत, तर ते देश अणुबाँब टाकण्यासाठी फ्रेंच बनावटीच्या मिराज विमानांचा वापर करतील.

आता मला सांग, बाँब (त्यातही अणुबाँब) पडणार असेल तर कोणत्या ब्रँडच्या विमानातून तो टाकला, याने काय फरक पडतो? मात्र अशा बातम्यांमुळे भीती व चिंतेने ग्रस्त वातावरणात विद्वेषाची भर पडते; आणि या सापळ्यात अडकलेल्या तुझी आठवण झाली म्हणजे आधीच असह्य झालेला ताण अधिकच वाढतो – ‘आण्विक संघर्षाला तोंड फुटले तर’ या

लेखाशेजारी ‘यंदाची सुट्टी मोरोक्कोत घालवा’ची जाहिरात वाचल्यासारखं वाटतं.

अलीकडे फ्रेंच टीव्हीवर फ्रेंच लष्कराची एक जाहिरात दाखवली जाते. तिच्यात तंत्रज्ञान, कॉम्प्युटर्स व चमकदार की बोर्ड्स यांच्या प्रतिमांची रेलचेल आहे. लष्करभरती सुरू आहे आणि साऱ्या बेरोजगार तरुणांना हायटेक भविष्याचं उज्वल स्वप्न दाखवलं जात आहे. ती जाहिरात पाहिली, की साऱ्या

माझ्या मित्रा, जगात त्याच त्या गोष्टी पुन्हा पुन्हा घडत राहतात; त्याहून वेगळं काही घडत नाही, याविषयी तू अगदी निःशंक रहा. युद्धाचा फॉर्म्युला इतका सोपा आहे, म्हणूनच तो हमखास यशस्वी ठरतो. यामध्ये राजकारणी व शस्त्रांचे व्यापारी गडगंज कमाई करतात; गरिबांचा मात्र बळी जातो.

बेरोजगार मुलांचा (फक्त मुलांचाच नव्हे, तर मुर्लीचाही) विचार मनात येतो. लष्कराच्या नोकरीमुळे त्यांना समाजात प्रतिष्ठा मिळेल व पन्नासाव्या वर्षी पेन्शनही. अर्ज करणाऱ्याचं वय चोवीसपेक्षा कमी असावं असंही जाहिरात सांगते.

मला ऐकू येतात कित्येक घरातले निराशेचे निःश्वास आणि वैतागलेल्या आईवडिलांचे शब्द – “बघ, गेल्या वर्षी तू तेवीसचा होतास. तेव्हाच पुढच्या दृष्टीने नीट तयारी केली असतीस, तर आता ही चांगली नोकरी हातातून गेली नसती.”

खरं तर लष्कराने दोन वेळच्या जेवणाशिवाय फार काही देऊ केलेलं

नाही. पण त्याच्या बदल्यात जे मागितलं ते अमूल्य आहे. कितीही पगार दिला तरी त्याची भरपाई होऊ शकत नाही.

माझ्या पणजोबांनी लष्करात आठ वर्षं काढली. तेव्हा चार वर्षं लष्करी सेवा सक्तीची होती. पण श्रीमंत आईबाप आपल्या मुलाऐवजी दुसऱ्या एखाद्या गरीब मुलाची लष्करी सेवा विकत घेऊ शकत होते. माझे पणजोबा खूप गरीब होते. त्यांनी नाइलाजाने चार ऐवजी आठ वर्षं लष्करात काढली.

दुर्दैवाने सेवेच्या दुसऱ्या सत्रात पहिलं महायुद्ध सुरू झालं. कतलीचा खेळ संपल्यावर ते घरी परतले – विषाक्त फुफ्फुसं आणि दुःस्वप्नं सोबत घेऊन. पण ते निदान जिजेजागते घरी परतले तरी. इतर अनेक तरुण इतकेही सुदैवी नव्हते.

माझ्या मित्रा, जगात त्याच त्या गोष्टी पुन्हा पुन्हा घडत राहतात; त्याहून वेगळं काही घडत नाही, याविषयी तू अगदी निःशंक रहा. युद्धाचा फॉर्म्युला इतका सोपा आहे, म्हणूनच तो हमखास यशस्वी ठरतो. यामध्ये राजकारणी व शस्त्रांचे व्यापारी गडगंज कमाई करतात; गरिबांचा मात्र बळी जातो.

च्यायला, ही असह्य कोंडी सहन करायला पुरेसा तुच्छतावादही नाही आपल्याजवळ. तुला सध्या जे प्रचंड मानसिक क्लेश होत आहेत, त्याची मला जाणीव आहे. सकाळी ऐकलेल्या बातम्या खऱ्या असतील आणि तात्पुरती का होईना, शांतता अवतरेल अशी मला आशा आहे. मला अशीही आशा वाटते, की बादल घरी परतेल आणि त्याला खायला इतका रोहू मासा असेल की त्याला अजीर्ण होईल.

या गलिच्छ, अन्यायी जगातल्या सर्व ‘बादलां’साठी हे खरं ठरू दे – मग ते भारत, पाकिस्तान, कोसोवा, अंगोला, कुठलेही असोत... रणभूमीची यादी भली थोरली आहे आणि भुकेसाठी जगातील सगळ्या भाषांमध्ये शब्द आहेतच.

माझ्या मित्रा, येणारं सहस्रक हिंसा
व दारिद्र्याने बरबटलेलं असेल ही
केवळ कल्पना नाही; मिराज विमानांच्या
धंद्याहून गरिबी व संहाराचा धंदा अधिक
बरकतीचा असेल.

भरपूर प्रेम व काळज्यांसह,

लॉरेन्स

रवींद्र रुक्मिणी पंढरीनाथ

द्वारा : श्री. चिंतामणी गद्रे

९, ओक शेड सोसायटी,

देवनार बाग, देवनार, मुंबई ४०००७८

भ्रमणध्वनी : ९८६९०८७८८३/
९७६४६४२४३४

अनुवादकाची टीप

प्रस्तुत कथा माझ्या एका जवळच्या मित्राने लिहिली.
कारगिल युद्धानंतरच्या तणावपूर्ण वातावरणात ती अनेकांना
भावली. वेब-लिस्ट व ई-मेल ग्रुप्सच्या माध्यमातून ती जगभर
पोहोचली - पाकिस्तानात, फ्रान्स, अमेरिकेत. सर्वत्र
शांतताप्रिय लोकांनी तिचे जोरदार स्वागत केले. लेखकाला
भरभरून प्रतिसाद मिळाला. कथेच्या नंतर छापलेले पॅरिसच्या
लॉरेन्सचे पत्र हादेखील त्यांतील एक. मूळ कथेइतकाच हा
प्रतिसादही अर्थपूर्ण व विचारांना पुढे नेणारा असल्यामुळे तो
कथेसोबत छापला आहे.

एका विख्यात संस्थेने विसाव्या शतकातील सर्वोत्कृष्ट
१०० रचनांमध्ये या कथेचा समावेश केला. परंतु प्रस्तुत
लेखकाने या कथेच्या लेखनाचे श्रेय व कॉपीराईट सर्व
नाकारले.

त्याच्या मते “लेखक जेव्हा लिहितो, तेव्हा तो फक्त
अनुभवाला आकार देणारे एक माध्यम असतो. मुळात
आपल्या जडणघडणीत, विचार करण्याच्या, अनुभवांना सामोरे
जाण्याच्या पद्धतीत कितीतरी जणांचा वाटा असतो. आपण
‘आपलं, आपलं’ म्हणतो ते कितपत आपले असते? हजारो
वर्षांच्या मानवी संचितापासून जवळच्या व्यक्तीपर्यंत सर्वांचे
त्यात योगदान असते. म्हणून लेखकाला वेगळे मानणे मला
मान्य नाही. कलाकृती वाचल्यावर त्या अनुभवाशी तादात्म्य
पावणारा रसिक हाही त्या कलाकृतीचाच होऊन जातो व
कलाकृती त्याची होऊन जाते. तोही लेखकाइतकाच महत्त्वाचा
असतो.”

प्रस्तुत लेखकाच्या भूमिकेचा मान राखण्यासाठी त्यांना
आम्ही ‘अनामिक’च ठेवले आहे.